

pisne črtice o Luki Jeranu, Miklosichu, Simonu Robiču in Janku Kersniku (Miklosichev in Kersnikov životopis sta iz Vidičevega peresa) so zelo različne vrednosti, in v nekaterih so posamezni dogodki le površno med seboj zvezani. Zgodovinska razprava je Radicsev »Ljubljanski knezoškof Tomaž Hren na Spodnještajerskem«. To je primerno in stvarno po virih sestavljena spomenica k tristoletnici imenovanja Tomaža Hrena za ljublj. škofa dne 18. vinotoka 1597. l., kaze jo pa obilni germanizmi in slovniški pogrški, katere je seveda zarezati na rovaš Radicsevemu prevodivcu. O Hrizogona Majerja »Rast, moč in razpad osmanske države« je spretno in pregledno sestavljena črtica o državi »bolnega moža« in primeren spis, ker je ravno vzhodno vprašanje razburjalo preteklo leto duhove. »Važni dogodki v l. 1897.« završujejo zabavni del. Pridejane slike in obrazi so splošno dobro uspeli, le Jeranov obraz in slika »Kdo je učil tičice peti?« se nista posrečila. Želeti bi pa bilo, da bi bil urednik pridejal kako pojasnilo o »Nadvojvodi Ivanu« in gradu Orthu in še posebno o življenju Ivana Ortha. Zunanja oprava koledarjeva je lična; spominjamo le, da so bili elegantno vezani eksemplarji prejšnjih let vezani v platno, a ne v papir.

Prvi usporodjivači sanskrita sa slovenskim jezicima. Napisao dr. M. Murko. (Preštampano iz CXXXII. knjige Rada jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti.) U Zagrebu. Tisak Dioničke tiskarne 1897. To je zadnje delo, ki smo je prejeli od našega neumornega rojaka, kateremu se vprav divimo takisto spričo temeljitosti kakor spričo preobsežnosti njegovih študij. Mi, ki nam je — tudi v vedi! — vrhovno načelo: *εἰς ὁλοῦς ἀριστος ἀμείβεσθαι περὶ πάντας* — izrekamo s tega svojega stališča samo željo, naj bi se g. Murko malo češče tudi nas domislil, kličeč mu kakor ptičica kralju Matjažu:

»Predolgo v čislu tuje 'maš,
Dežele meriš druge vse,
Al' v skrbi nisi sam svoje!«

Sodimo, da si je že ustvaril dovolj globoko podlago in dovolj krepko zaslonbo, na kateri lahko zasnuje tisto delo, ki mu mora vsekakor biti glavni smoter njegovega delovanja, in s katerim neposredno pomaga pospešiti zgradbo narodne prosvete. Vsekakor je upravičeno pričakovanje, da po razpravi »Deutsche Einflüsse auf die Anfänge der slavischen Romantik« nas dr. Murko skoro razveseli z nadaljevanjem, kako je vplivala nemška romantika na južnoslovansko in še zlasti na slovensko romantiko — ter tako zapaži eno izmed zevajočih vrzeli v naši slovstveni povestnici. »Srajca nam je bližja nego suknja«, bi rekel kritik g. Fekonja.

Južnoslovansko časopisje. Slovstvo je v tesni zvezi z vsem narodnim življenjem, še posebno s socialnim in političnim razvitkom narodovim, in zato se ni čuditi, da so nam rodile izpremenjene razmere, ki jih poznamo vsi, vrsto novih knjižnih proizvodov — leposlovnih časopisov in zabavno-poučnih smoter — ki so pričeli izhajati ob novem letu. Ne trdimo, da se vsa ta nova podjetja razrastejo v krepke veje, in obhaja nas skoro bojazen, da tolikim novinam bode nedostajalo pisateljev in — in kar je še važnejše za njih izdavanje — naročnikov. Toda najsi tudi usahne ta ali ona veja — bujno brstenje in pogajanje novih mladik nam je porok o zdravju in mozgovitosti celega drevesa. Vprav z navdušenjem pa pozdravljamo veseli pojav, da so kar tri izmed novih podjetij osnovana na podlagi južnoslovanske vzajemnosti ter so otvorjena enako

Hrvatom in Srbom kakor nam. Že njih število — kar troje hkrati — nam je porok, da ti pojavi praktične južnoslovanske vzajemnosti niso morda nezreli poskusi posamičnih fantastov, nego da so se organski razvili iz dejanskih razmer in potreb, dasi morda kolikor toliko pod pritiskom unanjih neprijaznih sil po tistem zakonu, da pritisku sledi odpor. Saj je itak nenormalna prikazen, da je isto slovansko pleme (južni Slovani = Sloveni!), ki je še dandanes skoro homogena jezikovna masa, ločena na več književnih jezikov, in le skrajnje neugodne razmere so preprečile, da se ni takoj izprva izcimil skupen južnoslovanski knjižni jezik. Več ugodnih prilik za zedinjenje so zamudili naši kratkovidni prvaki, in Bog ve, kdaj se vrne zopet taka ugodna prilika; kajti ako se na kakem torišču, pa si bodi še tako omejeno, izcimi poseben književni jezik, ga je silno težko razveljaviti, dasi bi ga bilo morda jako praktično nadomestiti s sorodnim knjižnim jezikom, ki ima veliko večji obseg. V sedanjih razmerah je pač edina možna rešitev južnoslovanske vzajemnosti ta, ki so jo poskusili hkrati kar trije novi listi s tem, da odpirajo svoje predale vsem trem narečjem brez razlike. Iskreno, prav iz dna srca pozdravljamo to misel, tem bolj, ker se je je oklenila tudi naša izobražena mladina; kajti to nam je porok, da se med našim naraščanjem vendarle izgublja tista nespametna omejenost, tisti tesnosrčni separatizem in provincijalizem, ki je še tako ukoreninjen med našo starejšo generacijo. Koliko so nas k temu izpametovanju pritirali naši skupni nasprotniki s svojo brezobzirnostjo in s svojim geslom o »gemeinbürgschaft«, tega nočemo tukaj raziskovati. A naše geslo bodi za sedaj: vsaki izobraženi južni Slovan umej čitati proizvode v kateremkoli južnoslovanskem jeziku. — Razumeje se, da kar najtopleje priporočamo svojim rojakom časopise, ki jih sedaj navedemo.

1. Narodna misao. Dr. Erazmo Barčič in dr. Franjo Potočnjak sta izdala poziv na naročbo, v kateri velita, da je uverjenost o narodnem edinstvu Srbov in Hrvatov prešinilo vse boljše elemente, kar taje samo oni, katerim je do tega, da se ta dva naroda nikdar ne sprijaznita. V to edinstveno kolo spadajo tudi Slovenci, ki so meso od njih mesa, kri od njih krvi. Tri plemena — tri imena. Ta edinstveni narod potrebuje središča, ki bi bilo smotra vsega, kar bitno deluje na obče, skupno življenje tega naroda. V ta namen bode izhajala »Narodna misao« od novega leta po trikrat na teden, tiskana s cirilico in latinico, in pohajajoč iz načela, da so Slovenci, Srbi in Hrvati en edinstveni narod, bode z enako ljubavjo in brigo motrila vse pojave narodnega življenja. »Narod naj bode svoj in zase, a nikjer tuj in za drugega.« — »Narodna misao« bode izhajala v ponedeljek, sredo in petek ob 11. dopoldne na štirih listih. Cena ji bode 1 gld. za mesec, 6 gld. za pol leta, 12 gld. za celo leto. Uredništvo in upravnništvo se nahajata v Zagrebu v Gajevi ulici št. 45. II. nadstr.

2. »Mladost«. Gospodje Gvido Jeny, Dušan Nikolajev Plavšič in Vladoje Šmit-Jugović kanijo izdavat list, ki se hoče truditi, da poda književnikom organ, kjer si bodo mogli ustvariti svoje mišljenje, ker jim nazori njih očetov nič več ne prija; oni so si prikrojili svoje mišljenje zase, za svoj svet — mladina se ne sme zadovoljavati, da gleda z rokami navzkriž na ono, kar so očetje sezidali — ona hoče dalje zidati. Nova doba — nove zadače. »Mladost« hoče prinašati članke, ki bodo dokazovali, da ljudska duša ni opustelo, izčrpljeno polje, ampak plodno polje, na katerem lahko požene bujno rastlinje novega življenja; »Mladost« se hoče ozirati na vse, karkoli vidi pri drugih narodih zdravega in celega.

»Mladost« se bode bavila z modernim življenjem, kakor se javlja v znanstvu in umetnosti, zlasti tudi z vprašanjem o naravi in položaju žene. »Mladost« izhaja v elegantni opremi v veliki osmerki po dvakrat na mesec; vsaka številka ima najmanj dve in pol pole z umetniško prilogo. Cena s poštnino za četrto leta 2 gld. za dijake 1 gld. 25 kr. Vsi listi, naročbe in denar se pošiljajo na katerega izmed imenovanih izdajateljev na Dunaj.

3. »Nova doba«, list zedinjene hrvaške, srbske in slovenske mladine za književnost, politiko in socialna vprašanja. Uredništvo završuje svoj program s temi-le besedami: »Delali bodemo tako, da stopi nova doba najpreje v življenje mladeži, in potem da napoči v vsem našem narodu.« List se bori za edinstvo hrvaško-srbsko-slovensko. List izhaja v začetku vsakega meseca in stane na leto 3 gld. 50 kr., s pošto 3 gld. 60 kr., za dijake, delavce in male obrtnike 2 gld. 50 kr., s pošto 2 gld. 60 kr. Listi v zameno, pisma in naročnina se pošiljajo uredništvu »Nove dobe« v Prago (Kra. Vinohrady. Skrétova ulica č. 15). — Prva številka ima to-le vsebino: Novo doba. — Hrvatski ideali. Српска народно-црквена аутономија. Položaj in zadača Slovencev. O kritici. O socialnom pitanju. Vuk in Kopitar. Malo odgovora. Земљорадничке задруге у Србији. Dopisi iz Gradca, Zagreba in Budimpešte. Bilješke.

4. »Iskra«. Ilustrovani književni list. Beograd. Urednik Andra Gavrilović. Parna radikalna štamparija. Z novim letom je jel izhajati ta veliki list v obliki »Leipziger illustrierte Zeitung«. Izhajal bode po dvakrat na mesec, vselej na 16 straneh. Urednik je znan slovenskemu občinstvu kot spisovatelj književnih pisem o Slovincih, katera je naš list o svojem času pohvalno ocenil. Prvi list prinaša razen povesti in pesmi še študijo Pavla Pavlovića o »Gorskem vencu«, potopisne črtice »Iz Bara v Podgorico«, iz peresa prof. Simona Rutarja, književne lističe iz leta 1860.—80. »Na Kosovo«. V pismih opisuje prof. R. Perušek dosedanje delovanje »Glasbene Maticе« ljubljanske. — R—ar javlja iz Prage o novejših pojavih beletristike. — Cena listu je na leto 24 frankov v zlatu. — Naročnina se pošilja izdajatelju A. M. Stanojeviću, rokopisi uredništvu: Knežev spomenik br. 7. Beograd.

— Že izza septembra lanskega leta izhajajo v Celju po enkrat na mesec na celi poli Svobodni glasovi. Poučno-zabaven list za slovensko ljudstvo. Stanejo celo leto 1. gld. 20 kr., za pol leta 60 kr. Posamezne številke po 10 kr. Lastnik, izdajatelj in urednik Rok Drogenik. — Že ime izdajateljevo obsega cel program in javi tega lista tendenco. In res, vsaka vrstica v »Svobodnih glasovih« streže njih tendenci, in kdor je le-te pristaš, ta ima pač lahko veselje nad listom, tako strogo in dosledno izvršuje svojo zadačo s pomočjo — poezije in beletristike. Prvi poučni članek v današnji »Zvonovi« številki dokazuje, da bistvo poezije je to, da vzbujaj čuvstva. A baš po tem svojem bistvu — kot vzbujevavka čutil — je poezija moč, silna moč, in zato se ni čuditi, da so to moč že od nekdaj porabljali in jo še porabljajo in zlorabljajo razni činitelji — državni in verski mogotci, pa tudi njih nasprotniki — vsem bodi poezija krepka dekla, ki jim izvršuj najtežji posel — podjarmljevanje sovražnikov in pridobivanje novih pristašev. — Toda brez ozira na tendenco treba priznati, da je v doslej izišlih »Svobodnih glasovih« mnogo lepega leposlovnega gradiva v poeziji in prozi, in tudi študija, ki jo piše —n—n je dosti temeljito zasnovana. Škoda, da se v jeziku često

prezirajo vedoma ali nevedoma zakoni knjižne slovenščine. — Obžalovati je tudi, da napovedujejo »Sv. gl.« boj slovenski »buržoaziji« (glej prvo »beležko« v 3. številki). Slovenski narod je preboren, da bi si mogel privoščiti luksuz stanovskega boja, ki je vrhu vsega celo nepotreben; kajti narodno vprašanje je pri nas obenem socialno vprašanje; ako si izvojujemo ravnopravnost, bo za vse Slovence do nedogledne prihodnosti dovolj kruha. A tega narodno-socialnega boja treba da se udeležuje celokupni narod slovenski; le tedaj bo uspešen, ako se ge lotijo vsi stanovi, ki šele vsi skupaj tvorijo narod. Pogubno pa bi bilo, ako bi se narod razcepil na stanove (meščanstvo, kmete in delavce), ki bi se drug drugega pobijali.

(Dalje prihodnjič.)

Frana Koruna skladbe. V lepem in kaj okusnem zvezku je izdal podjetni knjigar L. Schwentner v Brežicah prve skladbe Ivana Koruna. Obseg je raznovrsten: moški zbori s spremljevanjem klavirja in brez spremljevanja, mešani zbori, pesmi, klavirske skladbe in celo mali kanon za klavirski trio. Taka raznovrstnost je dandanašnji nenavadna. Takih kolektivnih zvezkov že zdavnaj ne izdajejo več resni umetniki, ampak sedaj vrščajo v isti zvezek le skladbe, ki so si sorodne i glede proizvajanja i glede značaja in smeri, ali pa take, ki izhajajo vse iz ene misli ali iz enega naslova, kakor n. pr. Schumannove: Kinderscenen, Davidsbündlertänze, ali pa iz enega motta, kakor n. pr. istega skladatelja C-dur fantazija. A najsi bodi! Morda je hotel gospod Korun izbrati in podati najboljše, kar je spisal, in se hotel pokazati prav sprva z vseh strani. Da smo odkritosrčni, moramo že od kraja priznati, da nismo zasledili nikake, niti najmanjše individualnosti v celi zbirki navzlic njeni raznovrstnosti! Nisem morda iskal kaj povsem novega, vendar sem pa smel zahtevati vsaj malo lastne glasbene invencije, saj eno samo samostojno, resnično misel, nekako svitanje fantazije. A že prvi zbor ima najnavadnejše floskule, zastarele »liedertafelske« smeri, takisto drugi zbor, tretji zbor, in tudi osma številka s fugatom je brez najmanjše misli. Klavirske točke niso skladbe za klavir, marveč zbori, pisani na dveh vrstah, tu in tam opremljeni z neokretnimi pasažami, a izrečne »liedertafelske« smeri, pesmi pa — in te so najnegodnejše — kakor n. pr. »Svarilo« in »Delavčeva hči« kažejo plesni ritem, toda odurnega načina, prepletenege celo s frazami nemških salonskih skladb (glej trio v »Delavčevi hčeri«). Širna puščava brez misli, grozna dolgočasna praznosta, ki je ne zakriva niti zunanja tehniška oblika. Gospod Korun ve sicer očividno dobro, kaj da je imitacija, on zna celo spisati kanon, tudi ne dela nikakih harmonskih napak, marveč je v harmoniji dosti spreten — toda česar mu nedostaje v stvarnem oziru, invencije, fantazije, živosti, tega ne kaže niti v tehniškem pogledu. Takisto je pogrešna oblika Korunovih skladb; v nji ni nikakršne plastike, nikakršnega melodiškega, niti dinamiškega priliva in odliva, ni onega stopnjevanja in upadanja, ki je podstava krasoti, kajti zaman iščeš v njegovih skladbah oživljajoče, krepke fantazije. Skladba Korunova nima, česar treba umetnosti: ona ni izvor talenta. Vrhu tega ne najdemo v rečenih skladbah niti ne umetniške noblese.

Morda se bode toli ostri obsodbi začetniških poskusov protivilo javno mnenje. Kritika v naših dnevnikih pozdravi gotovo prav pristrčno »nadopolni talent, ki obeta še mnogo dobrega«. Toda ako bi vsaki izmed teh »kritikov« svoje ime objavil, bi postala veljava takih kritik hipoma kaj smešna. Vi vsi, ki hvalite in priporočate v dnevnikih take in podobne stvari, ne veste, da pospešujete na-